

OTPOR MEMORICIDU: ZBIRKA KNJIGA O DOMOVINSKOM RATU NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE U ZAGREBU

Tihomil MAŠTROVIĆ

Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu odlikuje bogatstvo i raznovrsnost njezinih dugovječnih fondova, ali i oblikovanje novih tematskih zbirki i stoga je stalno zanimljiva najširem krugu korisnika. Jedna od najvažnijih zadaća Knjižnice jest izgradnja nacionalne zbirke *Croatica*, tekuće i retrospektivne. Ona uključuje sve što je objavljeno na hrvatskom povijesnom prostoru bez obzira na državne granice, sve što je napisano hrvatskim jezikom, kao i sve što su napisali Hrvati ma gdje živjeli i bez obzira na jezik kojim su pisali te napokon sve što se bilo kojim vidom odnosi na Hrvatsku i Hrvate. Zastupljenost Hrvatske, napose hrvatskih autora, kao i svih hrvatskih tema u međunarodnim sekundarnim informacijskim izvorima (enciklopedijama, bibliografijama, biografskim leksikonima i dr.) od posebnog je nacionalnog interesa. Taj se dio zbirke upotpunjuje kupnjom, zamjenom i dogovorenim darom pojedinaca i ustanova iz zemlje i inozemstva. Zadaća organizacije zbirke *Croatica* jest kompletiranje zbirke svim hrvatskim izdanjima koje Knjižnica, iz ovih ili onih razloga, nema u svojem fondu ili su pak postojeći primjerci oštećeni.

Unutar opće nacionalne zbirke *Croatica* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u novije doba osnovane su nove tematske cjeline. Jedna od njih ima posebnu vrijednost. To je *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* u čitaonici s otvorenim pristupom knjigama, osnovana odlukom Stručnog vijeća Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 9. prosinca 2008. na prijedlog glavnog ravnatelja Knjižnice prof. dr. sc. Tihomila Maštrovića. *Zbirka* je osnovana sa svrhom isticanja važnosti i vrijednosti obrambenoga rata u kojem je stvorena Republika Hrvatska te stvaranja pretpostavki za što bolje poznavanje i znanstveno proučavanje tog važnog razdoblja hrvatske povijesti. Svaki pojedinac na svoj način čuva sjećanja, a nacionalna knjižnica kao jednu od svojih najvažnijih zadaća ima čuvanje svekolikog povijesnog, duhovnog, kulturnog, znanstvenog i svakog drugog pamćenja jednoga naroda, što čini na sebi primjeren način — prikupljanjem knjižničnog gradiva. Na svaki dostupan način potrebno je čuvati sjećanja na svoju povijest, a razlog osnutka *Zbirke* jest

poticanje pojačanog prikupljanja i objedinjavanja knjiga i ostalog gradiva na blisko razdoblje stvaranja hrvatske države, vezano uz hrvatski Domovinski rat (1991.—1995.) kako bi se širokom krugu korisnika omogućio u čitaonici s otvorenim pristupom knjigama uvid u cjelokupnu knjižnu i drugu produkciju vezanu uz to važno i nezaobilazno razdoblje hrvatske povijesti, to više jer je osnivanje te osobite zbirke knjiga izravan odgovor na memoricid prema Domovinskom ratu ali i nov prinos poznavanju povijesnih događaja u kojima je stvorena Republika Hrvatska.

Ideja o osnivanju *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* javila se godine 2008. nakon međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika ostvarenog 1. rujna te godine upravo nastojanjem hrvatske nacionalne knjižnice.¹ Dotadašnja nepriznatost hrvatskoga jezika predstavljala je ozbiljnu prepreku kod identificiranja hrvatskoga nacionalnog identiteta izvan Hrvatske. Između činjenice da je u Ustavu Republike Hrvatske hrvatski jezik naveden kao službeni jezik u Hrvatskoj i činjenice da nije postojalo odgovarajuće međunarodno priznanje hrvatskoga jezika u svjetskim normama, u tzv. ISO-standardima, već je ono što se imalo smatrati hrvatskim jezikom u inozemstvu bilo određeno hibridnim oblikom jezika sadržanom u nazivu *srpskohrvatski jezik*, međunarodni subjekti nisu jasno mogli identificirati jezičnu, znanstvenu i umjetničku baštinu ostvarenu na hrvatskom jeziku. Na strana sveučilišta teško je prodirala činjenica samosvojnosti hrvatskoga jezika, a u međunarodnim političkim i sudbenim postupcima (npr. na Tribunalu u Den Haagu) koristio se nerazumljiv artificijelni BHS (bosanski/hrvatski/srpski) jezik kao politikanska, neprirodna i neprohodna mješavina triju sličnih južnoslavenskih jezika. Dakako, takvo se stanje odražavalo i u artikuliranju hrvatskih fondova knjiga u svjetskim knjižnicama, otežavajući brojnim korisnicima svjetskih knjižnica mogućnost dobivanja uvida u knjižnu produkciju na hrvatskom jeziku, a ista poteškoća postojala je u razmjeni bibliografskih podataka među knjižničnim bazama. Međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske 1992., višestoljetni san o ostvarenju nacionalne, međunarodno priznate države postao je javom, a šesnaest godina poslije, godine 2008., uslijedilo je napokon i međunarodno priznanje hrvatskoga jezika. To značajno postignuće na temelju kojeg se u svjetskim bibliografskim bazama podataka napokon odredila nacionalna oznaka *hrv* za hrvatski jezik ostvareno je na zahtjev Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uz suradnju

¹ O međunarodnom priznanju hrvatskoga jezika i ulozi NSK u tom prevažnom događaju vidi relevantnu dokumentaciju objavljenu u knjizi: *Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika. Postignuće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, priredili T. MAŠTROVIĆ i L. MACHALA, NSK, Zagreb, veljača 2011., 288, te u članku: T. MAŠTROVIĆ (2012.), Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, *Kolo*, XXII, br. 5-6, 172-181.

Hrvatskoga zavoda za norme te odgovarajućih srbijanskih institucija, Narodne biblioteke Srbije i Instituta za standardizaciju Srbije.²

Pozitivan učinak važnog postignuća međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika ubrzo je svoj važan iskaz našao krajem 2010. kada je Europska zajednica prihvatila hrvatski jezik kao svoj 24. službeni jezik, čime se definitivno odustalo od dotadašnjeg nakaradnog *srpsko-hrvatskog jezika*, što su predlagali neki europarlamentarci. Da je hrvatski jezik postao službeni jezik EU-a određeno je pregovaračkim poglavljem br. 34 — *Institucije* (zatvorenom u studenom 2010.) u kojem se određuje što sve države članice institucionalno dobivaju u sustavu Europske unije, odnosno koja im prava sudjelovanja pripadaju u Europskom parlamentu, Europskoj komisiji, Vijeću i u ostalim zajedničkim tijelima Unije, nakon potpisivanja Pristupnog ugovora. To što je hrvatski jezik postao službeni jezik EU-a svakako je jedan od najvećih uspjeha u pristupnim pregovorima Hrvatske. Pri tom nipošto ne treba zaboraviti da mu je prethodilo međunarodno priznanje hrvatskoga jezika ostvareno 1. rujna 2008., što je nedvojbeno veliki uspjeh Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, kulturne ustanove najzaslužnije za to postignuće. Osim toga, recimo i to, činjenica dobivanja međunarodne oznake *hrv* za kodnu oznaku hrvatskoga jezika nezaobilazan je prinos potvrdi uloge hrvatskoga jezika u svakom daljnjem međunarodnom uvažavanju i promicanju hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta.³

Ne slučajno, nego upravo na krilima ostvarenja dugoočekivanog međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika, postavilo se pitanje o odnosu Knjižnice prema hrvatskom Domovinskom ratu (1991.—1995.) te o načinu kako valja to slavno povijesno razdoblje obilježiti u središnjoj hrvatskoj knjižnici. Značaj Domovinskoga rata kao razdoblja koje snažno obilježava povijest hrvatskoga naroda bilo je potrebno posebno artikulirati upravo u hrvatskoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici jer se u toj ustanovi, ovako ili onako, okuplja intelektualni potencijal Hrvatske, ponajprije studentska mladež.

Osnivanje nacionalne memorijalne zbirke knjiga u okrilju nacionalne knjižnice bila je posebno zahtjevna i složena zadaća. U taj posao uključile su se brojne službe u Knjižnici i zajedničkim naporima stvorena je *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, koja je već nakon letimičnog pregleda jasno posvjedočila o velikom broju i o raznovrsnosti publikacija objavljenih na temu rata u Hrvatskoj i u svijetu, u kojima se Domovinski rat obrađuje s motrišta različitih znanstvenih disciplina, pri čemu su različita i polazišta s kojih se pristupa toj temi, naročito u izdanjima objavljenim u

² Isto.

³ T. MAŠTROVIĆ i L. MACHALA, n. dj., 7-9.

drugim europskim i ostalim zemljama. Od samog osnutka *Zbirke* određeno je da će njezina svrha biti prikupljanje te davanje na uvid i prosudbu relevantnog gradiva s toga područja, odnosno stvaranje relevantnih pretpostavki za cjelovit uvid u rezultate dosadašnjih istraživanja o tom važnom dijelu hrvatske povijesti.⁴ Valja istaknuti kako važna svrha Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu nije samo nacionalno knjižno gradivo prikupiti i čuvati ga zaštićenog od vremena i nebrige ljudi, nego je osnovna misija Knjižnice dati prikupljeno gradivo na korištenje zainteresiranoj javnosti i potaknuti znanstvenoistraživački rad temeljem postojećeg gradiva koji će u konačnici dati nove radove, kao što je od uvijek postojeće znanje u temeljima novoga znanja. Uz *Zbirku knjiga o Domovinskom ratu* u čitaonici s otvorenim pristupom knjigama postavljena su, uz police s knjigama i ostalim gradivom, odgovarajuća korisnička mjesta opremljena računalima kako bi se u okrilju *Zbirke* istraživačima omogućilo što komfornije uvjete istraživanja. Gradivo se zasad koristi samo u čitaonici *Zbirke* i dostupno je korisnicima u radnom vremenu Knjižnice.

Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, kao dio nacionalnoga fonda *Croatica*, nastala je izdvajanjem dijela knjižnog gradiva s temom Domovinskoga rata u zasebnu zbirku da bi se korisnicima Knjižnice i javnosti općenito približilo gradivo koje s različitih — povijesnih, vojnih, pravnih, političkih, gospodarstvenih, vjerskih i drugih — aspekata obrađuje Domovinski rat. Posebna pozornost posvećuje se prikupljanju knjižnog gradiva nastalog na okupiranim hrvatskim područjima, odnosno gradivu koje zbog ratnih okolnosti nije ranijih godina ušlo u fond Knjižnice ili je zastupljeno tek jednim arhivskim primjerkom, te stoga nedostupno korisnicima. Kako bi se fond *Zbirke* učinio pristupačnijim, potrebno je bilo stvoriti sve pretpostavke za što izravniji kontakt korisnika s knjižnim gradivom i neposredan uvid u brojna izdanja. Knjižnica stoga nastoji nabaviti veći broj primjeraka pojedinih knjiga, osobito onih naslova koji se više traže, kako bi se što lakše i bolje omogućilo korištenje postojećeg fonda što većem broju korisnika *Zbirke*, ciljano smještene u čitaonici s otvorenim pristupom knjigama.

Uz tiskane publikacije, *Zbirka* okuplja i gradivo na drugim medijima, elektroničkim i audiovizualnim, a sudjeluje i u postupcima digitalizacije gradiva. Početak digitalnog dijela *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu* čine digitalizirani članci o Domovinskom ratu. U razdoblju od 1991. do 1993. u Knjižnici je digitalizirano više od 3500 članaka iz dnevnog i tjednog, hrvatskog i stranog tiska, a uz to je priređena i izdana bibliografija članaka u tri sveska pod naslovom *Rat*

⁴ Usp. T. MAŠTROVIĆ (2009.), Uvodna riječ. *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*. Katalog, priredio T. VRBANC, urednica J. LEŠČIĆ, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb.

u Hrvatskoj. Pristup i pregledavanje digitaliziranih članaka iz prvog sveska omogućeno je na korisničkom računalu u čitaonici *Zbirke*. Planirano je da se projekt digitaliziranja svih članaka o Domovinskom ratu u hrvatskoj i inozemnoj periodici, nakon obrađenih članaka objavljenih 1991. i 1992., nastavi digitalizacijom i članaka tiskanih kasnijih godina. Digitalizirana su i sva tri sveska bibliografije članaka koja su javno dostupna na mrežnim stranicama *Zbirke*.

Nakon što je *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* osnovana u prosincu 2008., naredne godine započela je priprema *Kataloga Zbirke*. U svrhu lakšeg korištenja *Zbirke*, u zasebnom izdanju, u njezinu *Katalogu*, sustavno su objavljeni rezultati knjižnične i bibliografske obrade svih izdanja vezanih uz Domovinski rat, a prikupljenih u novoosnovanoj *Zbirci*. Objavljen u listopadu 2009., *Katalog Zbirke knjiga o Domovinskom ratu* sadrži 958 bibliografskih jedinica poredanih abecednim redom prema odrednici glavne kataložne jedinice, odnosno prema imenu prvog navedenog autora ili naslovu za anonimne publikacije.⁵ Lakše pronalaženje određene publikacije omogućeno je izradbom pojedinih kazala; autora, pojedinih stručnih skupina te kazala naslova djela. *Katalogu* je priložen i CD s tekstem *Kataloga* u elektroničkoj verziji te bibliografijom *Rat u Hrvatskoj*, koja sadrži bibliografiju članaka o ratu u Hrvatskoj iz dnevnog i tjednog domaćeg i stranog tiska objavljenih godine 1991. i 1992. *Katalog* je priredio te izradio kazala Tomica Vrbanc, knjižničar u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici zadužen za vođenje *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu* i obradu knjižničnog gradiva u *Zbirci*.

Kako se knjižno gradivo *Zbirke* neprestano povećavalo odlučeno je da se četiri puta na godinu tiska *Bilten prinova Zbirke knjiga o Domovinskom ratu*

⁵ Izlazak iz tiska *Kataloga Zbirke* bio je povod za svečanost predstavljanja *Zbirke* široj javnosti. Ona je pred brojnom publikom održana u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u četvrtak, 12. studenog 2009. s početkom u 16 sati na 1. katu, u prostoru *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu*. U toj prigodi *Zbirku knjiga o Domovinskom ratu* proglasila je otvorenom gospođa Jadranka Kosor, predsjednica Vlade Republike Hrvatske, koja je osobno *Zbirci* darovala oko dvije stotine knjiga s temom Domovinskog rata. O *Zbirci* su govorili: prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, glavni ravnatelj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, mr. sc. Jelica Leščić, voditeljica Odsjeka čitaonica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, mr. sc. Sofija Klarin, knjižničarska savjetnica za digitalizaciju u Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te književnik Ivica Matešić Jeremija, koji je pročitao izabrane odlomke iz svoje knjige *Mir tebi, Gardo*. Svi su govornici istaknuli potrebu bilježenja sjećanja o Domovinskom ratu koja će, ako su zapisana a pogotovo ako budu objavljena, ostati i poslije sudionika ratnih zbivanja, tvoreći branu memoricidu. Na kraju svečanosti su uzvanici, među kojima su bili potpredsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks, ministar kulture Božo Biškupić, državni tajnik MORH-a Pjer Šimunović i ravnatelj HVU-a general-bojnik Mirko Šundov, u pratnji voditelja *Zbirke* i glavnog ravnatelja Knjižnice, razgledali prigodnu izložbu knjiga, a svi su pozvani da doniraju knjige o Domovinskom ratu u što većem broju.

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Urednik *Kataloga Zbirke Tomica Vrbanc* ujedno je priređivač sva četiri broja *Biltena prinova* koliko je ukupno objavljeno. U prvom broju, objavljenom u siječnju 2010., u »Uvodnoj bilješci« Vrbanc ističe da je nakana Knjižnice izdavati *Bilten* svaka četiri mjeseca i to u tiskanom obliku i kao elektroničko izdanje koje će biti dostupno na mrežnim stranicama Knjižnice.⁶ Također, namjerava se objaviti godišnja kumulacija prinova s okupljenom prinovljenom građom iz četveromjesečnih *Biltena*. Prvi broj *Biltena* donosi knjige i časopise prinovljene u *Zbirku knjiga o Domovinskom ratu* od mjeseca rujna do prosinca 2009. i sadrži 293 bibliografske jedinice. Građivo u *Biltenu* raspoređeno je na istovjetan način kao u *Katalogu Zbirke*, što znači da su bibliografske jedinice raspoređene prema stručnim skupinama UDK, a unutar stručnih skupina jedinice su poredane abecednim redom, prema autorskoj odrednici ili naslovu za anonimne publikacije. Isto tako *Bilten* sadrži, kao korisno pomagalo u pronalaženju zastupljenih publikacija, kazalo autora i kazalo naslova. Naposljetku, u *Biltenu* su navedeni darovatelji Zbirke, kako pojedinci tako i pojedina društva te ustanove.⁷

Drugi broj *Biltena prinova Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* objavljen je u svibnju 2010. te sadrži popis 274 jedinice prinovljenih knjiga i ostalog građiva od mjeseca siječnja do travnja 2010.⁸ S novopristiglim građivom *Zbirka* je tada ukupno brojala 1.607 naslova i preko 2.400 primjeraka građiva. U ovom broju *Biltena*, uz bibliografske jedinice poredane na već uhodani način, donosi se i popis građiva posebne vrste: elektroničko i audiovizualno građivo, te sitni tisak. To se građivo u *Zbirci* ne okuplja prema stručnim oznakama, nego prema posebnim oznakama, kraticama za vrstu građiva i unutar tih cjelina prema rednom broju pristizanja, a u *Biltenu* su bibliografske jedinice tog građiva raspoređene abecednim redom unutar navedenih skupina. Kao i u prvom broju *Biltena*, i u drugom se donosi popis novijih darovatelja *Zbirke*.⁹

⁶ T. VRBANC (2009.), Uvodna bilješka. *Bilten prinova Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, god. I, br. 1/2009. (rujan — prosinac), str. 5, priredio T. VRBANC, urednica J. LEŠČIĆ, NSK, Zagreb.

⁷ Navedeni darovatelji: Grgo Antičić, Ante Beljo (najveći dar — 78 knjiga), Gradska knjižnica Biograd na moru, Srebrenka A. Iveković, Žarko Marijanović, Matica hrvatska — ogranak Vukovar, Muzejski dokumentacijski centar, Ivo Palčić.

⁸ *Bilten prinova Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, god. II, br. 2 (siječanj — travanj 2010.), 5, priredio T. VRBANC, urednica J. LEŠČIĆ, NSK, Zagreb, svibanj 2010.

⁹ Darovatelji *Zbirke* navedeni u drugom broju *Biltena*: Marijan Čuvalo, Glas Slavonije (Zoran Jaćimović, gl. urednik), Marija Grabovac, Ivka Grgas, Hrvoje Kačić, Anđela Ljubas, Antun (Tone) i Mirta Ljubas, Ivica Matešić Jeremija, Marijan Pinhak, Matej Meštrić, Samostan

Treći broj *Biltena prinova* objavljen je s nešto većim vremenskim razmakom u odnosu na prva dva broja što priređivač i voditelj *Zbirke* tumači činjenicom da je povećanje fonda *Zbirke* bilo manje nego u razdoblju izdavanja prvih dva-ju brojeva. Stoga je, ističe on, odlučeno da se ubuduće *Bilten prinova* izdaje po- vremeno, u skladu s intenzitetom rasta *Zbirke*.¹⁰ Treći broj *Biltena prinova* sa- drži gradivo prinovljeno u *Zbirku* od svibnja do prosinca 2010., što u naravi zna- či 340 bibliografskih jedinica. Među donacijama u tom razdoblju posebno je za- pažena ona iz Ureda predsjednika Republike Hrvatske (oko pet tisuća knjiga) iz koje je za *Zbirku knjiga o Domovinskom ratu NSK* izdvojeno 268 primjeraka knjiga što su ih predsjednici dr. Franjo Tuđman i Stjepan Mesić dobili na dar od pojedinaca, udruga ili ustanova.¹¹ Ukupno, *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* imala je potkraj 2010. godine 1865 naslova i više od 2900 primjeraka gradiva.

Katalog Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjiž- nice u Zagrebu te prva tri broja *Biltena prinova Zbirke* objavljena su u doba ka- da je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici glavni ravnatelj bio prof. dr. sc. Ti- homil Maštrović, koji ujedno, po funkciji, odgovara za sva četiri izdanja, kako je i navedeno u impresumu izdanja.¹² Nakon njegova odlaska s mjesta glavnog ravnatelja NSK krajem veljače 2011. do danas (2014.) objavljen je samo jedan, i to četvrti broj po redu *Biltena prinova Zbirke*.¹³ Četvrti broj *Biltena* tiskan je u travnju 2012. i donosi popis prinovljenog gradiva tijekom cijele godine 2011.; u naravi 651 bibliografsku jedinicu. *Zbirka* je tako krajem 2011. imala 2516 naslo- va i 4032 primjerka gradiva. Uz postojeći raspored gradiva u *Biltenu*, dakle uz zasebno navedene popise bibliografskih jedinica te popise elektroničke građe i sitnog tiska, posebnu skupinu gradiva čini dokumentacija Ministarstva vanjskih

sestara »Naše gospe« iz Zagreba (20 knjiga), Zadruga likovnih stvaralaca (Ivica Čandić, upra- vitelj).

¹⁰ *Bilten prinova Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, god. II, br. 3 (svibanj — prosinac 2010.), 5, priredio T. VRBANC, urednica J. LEŠČIĆ, NSK, Zagreb, veljača 2011.

¹¹ Darovatelji *Zbirke* u navedenom razdoblju: Tihomir Bregar, Josip Erpačić, Gradska knji- žnica i čitaonica Požeга (Jasenka Bešlić, ravnateljica), Hrvoje Kačić, Tihomil Maštrović, Ma- tica hrvatska — ogranak Petrinja, Mladen Pavković, Drago Pažin, Šimun Penava, Nikola Šimić Tonin.

¹² Prof. dr. sc. Tihomil Maštrović obnašao je dužnost glavnog ravnatelja Nacionalne i sveu- čilišne knjižnice u Zagrebu (na koju je imenovan odlukom Vlade Republike Hrvatske) u jednom mandatu: od 1. ožujka 2007. do 28. veljače 2011.

¹³ *Bilten prinova Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, god. III, br. 4 (siječanj — prosinac 2011.), priredio T. VRBANC, ured- nica mr. sc. V. GOLUBOVIĆ, NSK, Zagreb, travanj 2012.

poslova Republike Hrvatske, koja sadrži dnevne sažetke iz tiskanih i elektroničkih medija vezane uz Domovinski rat koju je priređivala Služba za praćenje javnih glasila odnosno odjel za informiranje pri tom Ministarstvu. Na kraju *Biltena prinova* nalaze se uobičajena kazalâ (autorsko, predmetno i kazalo naslova).

U »Uvodnoj bilješki« priređivač *Biltena prinova* napominje: »Ovaj broj *Biltena prinova* (četvrti broj) izlazi samo u elektroničkom obliku, u formatu PDF koji je pretraživ prema svim riječima iz teksta. Ovo je posljednji broj *Biltena* koji izlazi u ovom obliku, ubuduće će podatci o prinovima u *Zbirci* biti dostupni preko portala *Novo u čitaonicama* na mrežnoj adresi http://iks.nsk.hr/bilten_prinova/. Prednosti objavljivanja podataka preko tog portala su ažurnost (podatci o prinovima bit će dostupni u roku od nekoliko dana nakon smještaja građe na police *Zbirke*) i više podataka o publikacijama, dostupnih preko hiperveze na zapis u računalnom katalogu Knjižnice.¹⁴

Konzultirajući pretraživač novih naslova pristiglih u čitaonice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu preko portala *Novo u čitaonicama* i uvidom u mrežni katalog s detaljnim obavijestima o knjizi (poput signature, broja primjeraka i mogućnosti posudbe) početkom 2014. utvrdili smo da je u *Zbirci knjiga o Domovinskom ratu* u razdoblju od dvije godine, 2012. i 2013., obrađen 301 nov naslov odnosno 162 naslova u 2012. i 139 naslova u 2013., što je znatno smanjenje prinovljenih i obrađenih knjiga u odnosu na ranije razdoblje (2008.—2011.), kada se o prinovima izvještavalo u *Biltenima Zbirke*.

Kao i 2010. u godini 2011. iz donacije Ureda predsjednika Republike Hrvatske za *Zbirku knjiga o Domovinskom ratu* NSK prinovljeno je gradivo o Domovinskom ratu — 435 različitih primjeraka gradiva, većinom knjiga, te manji broj časopisa i sitnog tiska, pa su tako ukupno za fond *Zbirke* iz te donacije u 2010. i 2011. prinovljena 703 primjerka gradiva vezanog uz Domovinski rat. Od ostalih donacija 2011. navedimo one Ministarstva obrane, Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, Udruge ratnih veterana 2. Gardijske brigade »Gromovi«, Udruge Žene u Domovinskom ratu Zadar, Matice hrvatske — ogranak Petrinja, Udruga branitelja, invalida i udovica Domovinskog rata djelatnika Podravke Koprivnica te niz osobnih donacija.¹⁵

Iz četvrtog broja *Biltena prinova*, objavljenog u travnju 2012., doznaje se da je ime *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u*

¹⁴ T. VRBANC (2012.), Uvodna bilješka, *Bilten prinova Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, god. III, br. 4 (siječanj — prosinac 2011.), 5, priredio T. VRBANC, urednica mr. sc. V. GOLUBOVIĆ, NSK, Zagreb, travanj 2012.

¹⁵ Osobni darovatelji navedeni u četvrtom broju *Biltena*: Maro Grbić, Anđela Ljubas, Antun i Mirta Ljubas, Tihomil Maštrović, Šimun Penava, Emil Smutni, Ante Stamać, Đuro Škvorc, Darko Zahirović.

Zagrebu promijenjeno u *Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*. Odluku je donijelo Upravno vijeće Knjižnice s tumačenjem da se njime točnije izražava sadržaj fonda *Zbirke* jer uz knjige sadrži tematske brojeve časopisa, sitni tisak i elektroničku građu.

TABLICA RASTA I RAZVOJA ZBIRKE KNJIGA O DOMOVINSKOM RATU NSK

Godina	Naslovi	Primjerci
2009.	1.251	2.018
2010.	1.865 (614 novih naslova)	2.780 (762 prinovljena primjerka)
2011.	2.516 (655 novih naslova)	4.032 (1.252 prinovljena primjerka — uključuje 435 primjeraka darovanih iz Ureda predsjednika RH)
2012.	2.678 (162 nova naslova)	oko 4.250
2013.	2.817 (139 novih naslova)	oko 4.400

Izvori: *Katalog Zbirke*, listopad 2009., *Bilteni* prinova *Zbirke* 1-4 (2009.—2011.). Za godine 2012. i 2013. podatci s portala *Novo u čitaonici* NSK, a podatke za primjerke u 2012. i 2013. usmeno dao voditelj *Zbirke* Tomica Vrbanc.

Kako rekosmo, *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu* smještena je u čitaonici s otvorenim pristupom knjižnom gradivu gdje su izloženi samo oni primjerci fonda nacionalne knjižnice koji ne pripadaju u obvezne primjerke nacionalne zbirke knjiga *Croatice*, u tzv. »arhive« odnosno, kako se nekada zvalo, u »željeznu pričuvu«. To je posve u skladu sa stručnim ali i zakonskim zadaćama Knjižnice u zaštiti temeljnog fonda nacionalnog knjižnog gradiva, odnosno onog fonda koji bi se slikovito mogao nazvati — nacionalnom memorijom.

Kako bi se osiguralo korištenje što većeg broja naslova u *Zbirci knjiga o Domovinskom ratu* u čitaonici Nacionalne i sveučilišne knjižnice, u tzv. otvorenom pristupu knjižnom gradivu, sustavno se nastoje pribaviti drugi, odnosno treći primjerci pojedinih naslova čime se povećava izloženi korisnički dio fonda *Zbirke*. To je iznimno važno iz nekoliko razloga. Ponajprije, na taj je način *Zbirka* otvorena široj korisničkoj populaciji, napose najbrojnijem sloju korisnika Knjižnice, studentskoj i ostaloj učejoj mladeži. Pri tome valja, dakako, naglasiti podatak da dnevni broj korisnika Knjižnice premašuje tisuću, što je tim važnije jer je mahom riječ o studentima. Već sama činjenica postojanja *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu* na otvorenom pristupu u čitaonici Nacionalne i sveučilišne knjižnice upućuje korisnike na važnost i prepoznavanje tog povijesnog razdo-

blja, neprijeporno jednog od najvažnijih u ukupnoj hrvatskoj povjesnici. Ne manje značajna činjenica jest i to što je *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu* osnovana u najvažnijoj hrvatskoj knjižničnoj ustanovi čime se dodatno osnažuje njezino postojanje i djelovanje. Istodobno postojanje *Zbirke* najbolji je način otpora memoricidu prema Domovinskom ratu koji je svakodnevno prisutan, ponajviše u javnim medijima.

Raspored gradiva na policama slijedi sustav ostalih čitaonica u slobodnom pristupu, a temelji se na skraćenoj UDK oznaci iz kataložnog zapisa koja čini prvi dio signature. *Zbirka* obuhvaća većinom monografske publikacije čiji je sadržaj, u cjelini ili djelomično, vezan uz Domovinski rat. Zastupljeni su i časopisi koji se, kao pojedini tematski brojevi ili u cjelini, bave temama rata, obnove, povratka prognanika, braniteljskim pitanjima i dr. Posebno je zastupljen tzv. sitni tisak te elektronička izdanja vezana uz Domovinski rat. Osim publikacija hrvatskih nakladnika *Zbirka* sadrži i strana izdanja koja je Knjižnica nabavila prije osnivanja *Zbirke* a koja su izdvojena iz drugih lokacija Knjižnice te strana izdanja koja pristizu kupnjom, darom ili zamjenom.¹⁶

Početni fond *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu* gradio se na više načina: ponajviše izdvajanjem knjiga iz drugih lokacija Knjižnice te darom i kupnjom. Početni fond sačinjavao je izdvojen dio knjižnog gradiva iz čitaonica s otvorenim pristupom, a to je gradivo identificirano pretraživanjem kataloga NSK, kao i uz pomoć objavljenih bibliografija o Domovinskom ratu. Smisao postojanja *Zbirke* nije samo korištenje knjižnog gradiva, nego i njegovo zajedničko prikupljanje. Stoga su, odmah po osnivanju *Zbirke* otvorene mogućnosti suradnje u daljnjem prikupljanju gradiva — odaslan je poziv hrvatskim nakladnicima, udrugama proisteklim iz Domovinskog rata te pojedincima da darivanjem knjižnog gradiva o Domovinskom ratu koji možda posjeduju podrže osnutak *Zbirke*. Potencijalni darovatelji obaviješteni su da će darovano gradivo u *Zbirci* biti dostupno širem krugu javnosti te će postati izvor novih spoznaja za mnoge, naime ono što je dotad bilo dostupno samo nekoj braniteljskoj udruzi ili pojedincu koji su gradivo posjedovali, davanjem na uvid većem broju korisnika višestruko je dobilo na vrijednosti, služeći ne samo većoj dostupnosti podataka, nego i svjedočeći darovateljevo prepoznavanje općeg dobra. Poziv na ovu vrstu suradnje i dalje je otvoren, poručuju iz *Zbirke*.

Od samog osnivanja *Zbirke knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* predviđeno je da će ona biti mjesto gdje će se jav-

¹⁶ Usp. T. VRBANC (2009.), Predgovor, *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*. Katalog, priredio T. VRBANC, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb, 5.

nosti predstavljati nove knjige o Domovinskom ratu. Prva takva knjiga predstavljena u *Zbirci* 27. travnja 2010. bila je knjiga *Mi smo Zadar* Ivica Matešića Jeremije. Autor je pukovnik Hrvatske vojske i sudionik Domovinskog rata od 1991. do kraja rata, ujedno ugledni suvremeni hrvatski književnik, član Društva hrvatskih književnika. Navedena knjiga je njegova sedma knjiga napisana s temom Domovinskog rata.¹⁷ Predstavljajući su istaknuli da je ratna proza Ivica Đovanija Matešića Jeremije nov i važan prinos hrvatskoj književnosti o Domovinskom ratu u kojoj je s dokumentarnog motrišta iznova potvrđena autentična vrijednost Matešićeva ratnog pisma, a s književnog stajališta mnogi su tekstovi vrijedni i uvjerljivi iskazi pripovjedačeva literarnog talenta.

Na tragu istraživanja istine o Domovinskom ratu i upoznavanja javnosti u zemlji i svijetu s utvrđenim činjenicama vezanim uz Domovinski rat jedna od važnih nakana osnivača *Zbirke*, istaknuta već pri njezinu osnutku, bila je povremena organizacija stručnih i znanstvenih predavanja, stručnih i znanstvenih skupova, potom predavljanja knjiga o Domovinskom ratu te organizacija izložaba pojedinih tematskih skupina knjiga vezanih uz Domovinski rat, projekcija filmova na tu temu i dr. Želja utemeljitelja *Zbirke* jest da se *Zbirka* oblikuje u živu cjelinu koja raste i razvija se u skladu s mogućnostima Knjižnice, ali i u skladu sa značenjem koje joj pridaje šire okruženje u kojemu djeluje. U tu svrhu *Zbirka* od samog osnutka nastoji surađivati s drugim knjižnicama, arhivima, znanstvenim i znanstveno-nastavnim ustanovama, osobito sa Sveučilištem u Zagrebu, Institutom društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatskim institutom za povijest, Hrvatskim memorijalno-dokumentacijskim centrom Domovinskog rata, različitim muzejima, Hrvatskim vojnim učilištem te Crkvom, s ciljem promicanja međuinstitucijskog istraživanja Domovinskog rata, napose onog određenog svojom interdisciplinarnom stručnom i znanstvenom orijentacijom. U kojoj će mjeri *Zbirka knjiga o Domovinskom ratu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* ispunjavat i nadalje očekivanja i zadaće ovisi u stručnom smislu o izvršavanju obveza vođenja *Zbirke* u skladu s načelima knjižničarske struke, nadalje o zainteresiranosti Knjižnice da i ubuduće *Zbirka* bude središte različitih aktivnosti vezanih uz Domovinski rat te u širem smislu o tome u kojoj će mjeri društveno okruženje prepoznati smisao postojanja *Zbirke* i njezino trajno značenje.

¹⁷ Ivica Matešić Jeremija: *Križ moje braće* (1994.), *Uskrs garde hrvatske* (1997.), *S nama su* (1999.), *Mir tebi Gardo* (2002.), *Takvo zar bilo je lice tvoje* (2004.) i *Naresla je trava* (2006.). Knjigu *Mi smo Zadar* (2010.) predstavili su: prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, gl. ravnatelj NSK, akademik Ante Stamač, Božidar Kalmeta, ministar mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske, Pavao Jerolimov, publicist te autor knjige. Ulomke iz knjige čitali su glumci Ivana Legati i Duško Modrinić.